

Franc Verbič:

Zahodna stena Kranjske Rinke (2441 m)

Bilo je septembra leta 1930., ko sva s tovarišem Igličem preplezala severno steno Kranjske Rinke; tedaj se nama je porodila želja, osvojiti si vrh tudi od zapadne strani. Ko sva steno opazovala z vrha dol, sva videla, da je njen zadnji del zelo strm, skoro navpičen; ker sva videla tudi dobro polovico ledenika med Rinko in Skuto, sva sklepala, da tudi njen spodnji del ne bo dosti boljši. Še enkrat sva v pozni jeseni tistega leta ogledovala steno z vrha Skute in določila vsaj približno možno smer v gornjem delu stene; zavedala pa sva se, da najine smeri vise v zraku, ker nama je bilo neznano, kakšna je stena v svojem spodnjem delu. Ta nama bo ostal uganka, ki jo bova rešila šele tedaj, ko bova stala pod njo. Dolgo časa sva molče strmela v steno, ki je, vsa ožarjena od popoldanskega solnca, kipela v nebo. V nama pa je tedaj rasla nepopisna želja osvojiti si jo. Ta želja je postala sklep, ki sva ga 13. julija 1931. tudi uresničila.

Bilo je pa takole: Maksu sem vselej prav rad prepuščal skrb, da nas je zjutraj pravočasno budil. Tisto jutro pa vem, da je stalo solnce že precej visoko, ko je Maks kar planil iz jaslje in me zbudil. Priznal bo, da kljub vsem prejšnjim slabim izkušnjam tokrat z menoj ni imel dosti posla. Zaskrbelo me je namreč, kako bo s časom, ker sva vedela, da naju do vstopa v steno čaka še lep kos poti. Hitro sva smuknila v svoje plezalne uniforme in že sva bila vsak pri svojem delu: Maks je izbiral kline in uredil vrv, jaz pa nahrbtnik in aneroid, o katerem sem bi prepričan, da se bo topot — zaradi lepega vremena dobro obnesel. Po zajtrku sva zbudila še Evico, ki naju je začudeno pogledala, ker sem ji prejšnji večer dejal, da bova še v temi odšla in zgodaj popoldne že zopet doma. Ko sva ji dopovedala, da bova vsaj ob treh popoldne na vrhu, in nama je obljubila, da se tam vidimo, smo si segli v roke in šest je bila ura, ko sva hitela mimo Šumanovega križa proti Savinjskemu sedlu.

V dobri uri sva na Jezerskem sedlu zapustila pot ter krenila po peščenih pobočjih pod severno steno Kranjske Rinke proti njenemu severozahodnemu grebenu. Po malem snežišču sva se še spustila navzdol in tako ob pol osmih zjutraj stopila na ledenik v kotlu med

Rinko in Skuto. Tam sva vse nepotrebno breme odložila in se razgledovala, kako bi kar najceneje prišla do vstopa v steno.

Da bi hodila v špranji med steno in ledenikom, ni kazalo, ker je bila veliko pregloboka in skale popolnoma gladke. Ob steni po snegu tudi nisva mogla, ker je bil prestrm; ni nama torej preostalo drugega, nego kar po sredi v serpentinah navzgor do prvih velikih razpok v ledeniku. Ko sva hotela že oditi, sva zaslišala doli na Vodinah neko vriskanje in klicanje. Ozrla sva se in zapazila večjo družbo turistov, ki naju je opozarjala, da sva zašla. Potolažila sva jih, da greva po bližnjici, jim želela srečno pot in izginila za robom.

V začetku nama je šlo kar dobro od rok in nog. Sneg je bil sicer zmrznjen, a ne prestrm, tako da sva v čevljih in brez cepina hitro napredovala. Tedaj sva računala, da bova v dobri uri že pri vstopu. Pa sva se temeljito urezala, kakor sva videla pozneje. Sneg je postal vedno bolj strm; zato sem svetoval Maksu, ki je doslej s čevlji delal stopinje, naj jih koplje rajši s cepinom, da se ne bi preveč utrudil. Med tem, ko je on hitel sekati stopinje, sem jaz motril steno; kajti bila sva že tako visoko, da sva jo imela vso pred seboj.

Obrnjen proti njej sem takoj ugotovil, da v njeni levi polovici, ki je skoro navpična in popolnoma gladka, ne bova dosti opravila. Ozrl sem se v desni del stene in v njenem spodnjem kotu zapazil velik, značilen kamín; ni bil sicer preveč vabljev, ker se je končal v navpične skale in bi morala na vrhu plezati močno v desno; toda v sili bi ga že izdelala. Desno od kamina pa vede poševno navzgor plitev žleb, ki se mi je že od vsega početka zdel veliko bolj vabljev in prijazen. Poklical sem Maksa, ki je bil medtem, ko sem jaz ogledoval steno, že prišel do prve razpoke, ne meneč se za prijazno zbadanje snega in ledenih drobcev, ki so odletavali izpod cepina. Tam me je počakal. Ko sem prišel do njega, se je bil tudi on že razgledal in me je takoj opozoril na oni žleb.

»Tu jo bova prijela, pa nikjer drugje,« je dejal. Rad sem mu pritr dil; prevzel sem sekanje stopinj zdaj jaz. Tako sva prišla na led, katerega globoke razpoke pa kljub njegovi krasni svetlozelene barvi niso bile kar nič vabljive. Zato sva jih previdno obšla in gledala, da bi čim prej prišla zopet na sneg; kajti sekanje stopinj v led je bilo za naju res prezamudno. Od razpok dalje sva se držala bolj na levo, v smeri proti že gori omenjenemu žlebu. Treba pa je bilo precejšnje previdnosti; kajti sneg se je bil že toliko omehčal, da so se večkrat kar cele plasti odtrgale od trdne ledene podlage in zgrmele v globino. Zato sva delala široke, trdne stopinje in se odslej, da se ne bi preveč utrudila — saj sva imela pred seboj še celo steno — menjavala na vsakih deset stopinj skozi do vrha. Da bi vsaj nekaj prihranila na času, sva delala stopinje naravnost navzgor; neprijetno je bilo le to,

ker je prvi zasipal stopinje zadnjemu in jih je ta moral čistiti z rokami in s kladivom, ker pripravnejšega orodja nisva imela pri sebi.

Ko sva se tega okopavanja po snegu bila že docela naveličala, sva vendar prilezla v višino najinega vstopa. Toda kako zdaj priti v steno? Med njo in snegom je namreč zijala do 3 metre široka in do 10 metrov globoka špranja. Že sva mislila, da se bova morala z vrvjo spustiti na dno in nato po steni izplezati. Toda imela sva srečo: Ko sva prišla čisto na rob, sva videla, da se je ravno pod najinim žlebom utrgala snežena streha tako, da tvori most med snegom in steno. Nisva dosti premišljala, ali naju bo držal ali ne — saj mora držati, ker drugega ni bilo blizu! Iz previdnosti sem se vendar navezal in Makselj me je s cepinom zavaroval. Ko sem most prejahal, mi je še on hitro sledil.

Bilo je točno pol ene, torej sva za navidez tako kratko pot rabila celih 5 ur!

Ker bi naju cepin pri plezanju gotovo preveč oviral, ga je Maks pustil v snegu pod steno. Tam stoji kot spomenik na najino rajžo in v pozdrav tistemu, ki nama bo prvi sledil, kljubuje kamenju, megli, bliskom in viharju ter čaka, da tudi njega zopet osvobodiva.

Kratek počitek, čeprav poln pričakovanja, se nama je zelo prilegel. Použila sva skromno kosilce, vzela vsak polovico klinov in kladivo za pas, jaz pa poleg tega še nahrbtnik, ker je Maks plezal prvi; postavila sva potem še možica ter tako ob eni popoldne pričela plezati. Aneroid je kazal 2100 m, imela sva torej še približno 350 m stene.

Zavaroval sem Maksa, ki je splezal po žlebu navzgor. Že takoj spodaj mi je omenil, da žleb polagoma prehaja v steno, ki je sicer dobro členjena, a strma in silno krušljiva. Ker je imel koncem žleba sigurno mesto za zavarovanje in ker bi ga jaz potem pri nadaljnjem plezanju lažje varoval, sem takoj splezal za njim. Plezati sva morala v smeri proti velikí kopí na grebenu Rinka - Skuta, ki sva si jo določila kot cilj že na ledeniku, morda kakih 50 metrov desno od glavnega vrha Rinke.

Pod skalnim obokom sem se uprl v steno in tako varoval Maksa, ki je plezal nad mojo glavo naravnost navzgor. Počasi je potekala vrv, Maks pa je čistil in robantil tako, da se je kamenje odbijalo nad mojim balkončkom in v dolgem loku padalo na ledenik. Tako sva plezala po strmi, do 70° nagnjeni steni približno za tri dolžine vrvi, ko nama je nadaljnji prehod zaprl previsen prag. Po strmi, z gruščem posuti polici sva morala prečkati na levo poševno navzgor. Oprimkov, ki sva jih imela le malo in poleg vsega le v višini pasu, sva se posluževala s skrčenimi rokami le na pritisk, ker bi nama na teg vsak drugi gotovo ostal v rokah. Pripravnega mesta za zavarovanje nisva našla, pa tudi primerne špranje za zabijanje klina ni bilo nobene. Kakega pol metra pod seboj sem zagledal, da moli iz stene za ped široka skala, ki je

bila na prvi pogled živa. Z levo nogo sem stopil na pomol ter se počasi zravnal k steni, kar mi je bilo v prejšnjem položaju zaradi previsa in teže nahrbtnika nemogoče. V tem položaju sem nato s kladivom izklesal žlebiček, po katerem je potekala vrv. Bil sem v od sile labilnem položaju in že najmanjši sunek bi me bil tedaj gotovo spravil iz ravnotežja. Saj sva stala prosto nad prepadom: v enem samem drznem skoku pada prva tretjina stene pod najino traverzo na ledenik. Vseh teh okoliščin se je zlasti Maks prav dobro zavedal; kajti vsak, še tako malenkosten oprimek je vestno preizkusil, preden mu je zaupal življenje. Teh par tihih, napetih sekund je bilo kmalu za nama in z veseljem mi je zaklical Maks, da vodi udoben žleb na vrh praga, ki sva se mu bila s traverzo izognila.

Tam sva postavila možica in prejela prvi brezžični pozdrav od Evice, ki je bila med tem s svojo tovarišico že prišla na vrh Rinke. Pa tudi z vrha Skute so nama vriskali turisti, tako da sama nisva vedela, komu naj bi odgovarjala. Le Evici sva sporočila, naj naju ne čaka predolgo, ker sva še nizko v pečeh in bova najbrž pozno izstopila.

Pričela sva zopet plezati in po dveh dolžinah vrvi sva dosegla rdeč previs, ki sva ga že spodaj videla. Po redkih, za noht velikih, a sigurnih oprimkih sva ga obšla po levi strani in tako dosegla polico nad previsom. Toda na najino veliko presenečenje odtod navidez ni bilo nobenega izhoda; vse naokrog so naju obdajale navpične stene. Hodila sva po polici kakor dva jetnika — zdelo se mi je, da sva kaznovana za svojo preveliko korajžo — in sva premišljevala, kaj naj storiva; vsekakor pa na umik nisva niti mislila. Ko sva že na vsak način hotela izsiliti prehod proti desni, sva na koncu police videla, da vodi navpičen kamin, katerega proti previsu obrnjeno steno so tvorili sami naloženi skladi, proti mestu, ki ga pod previsi nisva mogla doseči. Že spodaj sva videla in sklepala, da bi se to kritično mesto dalo odtod po kakem žlebu te stene obiti. Morala sva torej tod poskusiti!

Kmalu pod vrhom kamina je bila zagvozdena ogromna skala; le na dveh malenkostnih opornih točkah je slonela ta silna masa; upravičeno sva pričakovala, da se bo vsak trenutek zrušila. Saj bi jo midva sprožila, pa sva se bala, da nama podere — kakor kak iz otroških kock sezidan kamin — in tako zapre edino možnost izhoda.

Zavaroval sem Maksa, ki se je na napeti vrvi ko maček spretno zmuzal mimo zagvozdene skale in zelo redko, le za hip, pobožal kak oprimek, da ga za Boga ne bi zgoljufalo. Tako je srečno dosegel sredo kamina in s tem prvi malo varnejši stop. Prosil sem ga, naj tam zabije klin, ki bi meni služil najprej za samozavarovanje, potem pa za prosto spuščanje do dna kamina. Čeprav je bil Maks v zelo težavni poziciji, je vendar v masivno, t. j. desno steno kamina zabil klin, vtaknil vrv skozi karabiner ter, še vedno varovan od zgoraj, splezal na dno ka-

mina, odkoder je nekaj korakov v desno dosegel varno stojišče. Ko je potegnil preostalo vrv k sebi, sem mu sledil do mesta, kjer je zabil klin. Odtod sem nahrbtnik, ki me je zelo oviral, poslal naprej ter se sam prosto po vrvi spustil za njim.

Najtežje mesto v steni sva tako imela za seboj. Zaskrbelo pa naju je, kako bo s časom; saj je solnce stalo že precej nizko nad Skuto in kar vidno so rastle sence iz doline proti še svetlim, a že rdečkasto ožarjenim vrhovom.

Po dobro členjeni steni sva se urno dvigala, iskajoč vedno čim lažjih prehodov in tako skoro nisva opazila, da sva že zopet pod previsi. Bila sva pa k sreči oba sijajno razpoložena; ona težka mesta namreč, ki sva jih v kaminu srečno premagala, in pa urno plezanje do tu je povzročilo, da sva bila od sile drzna in podjetna. Zato nisva dosti premišljevala. Zlezla sva v špranjo, ki jo tvori k previsom prislonjena skalna kulisa. Tu sem jaz poiskal primerno špranjo in zabil klin, Maks pa se je zleknil pod previs in se pripravljaj za zadnji naskok. Še tisto »o Tirolah« sva urezala; nato pa se je Maks počasi, včasih le centimeter za centimetrom, dvigal nad zadnje previse. Vsak njegov gib sem spremljal in vselej, ko sem čul kak odrezan: »Pazi!« ali »Drži!« sem še močneje poprijel za vrv: vedel sem, da ne moreva biti več daleč pod vrhom. Nisem se motil. Visoko nad seboj sem zaslišal vesel vrisk in krepko juckanje — Maks je bil že na varnem! Ko sem ga doplezal, sva nabrala vrv in kar hkrati splezala na greben, kjer sva v špranji, ki v dolžini kakih štirih metrov podolž preseka greben, postavila izstopno piramido.

Ob solnčnem zatonu sva prišla na vrh. Kratek počitek, kakor mu v planinah ne najdeš enakega, nato pa radi nastopajočega mraka urno v dolino! . . .

Še dolgo v noč pa smo tisti večer na Okrešlju kramljali pod nezbrisnimi vtisi najine ture.

Ta prvenstvena tura je zelo zanimiva; odlikuje se po izredni krušljivosti, ki ravno na najtežjih mestih doseže svoj višek.

Janko Mlakar:

Po zaznamenovanih potih

Bilo je v letu devetindvajsetem. Skoraj cel mesec sem delal načrt. Določil sem vlake, pota, prenočišča, vrhove, sploh vse, kar je treba za dolgo pot in resno turo po Švicarskih ledenikih. Dobra tovariša sem pridobil v osebi prijatelja Ivana, s katerim sem svoje dni kolovratil po Turah; treba je bilo samo še frankov in lepega vremena. Franke sem naročil v banki, vreme pa v Mohorjevem kalendarju. Tako sem se preskrbel z vsem. Celo nov nepremočljiv nahrbtnik sem si nabavil na ljubljanskem velesejmu.

Tu dobim od tovariša prav lakonično poročilo, da »ne more« z menoj. »Prav rad bi šel, toda brani mi ‚vis major‘ — ‚višja sila‘«.

In tako so se nad menoj izpolnile znane Horacijeve besede: »Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus« (Gore leže na porodu, rodijo pa — smejte se! — miško).

Mesto po širnih ledenikih Finsteraarhorna, Blümlisalpe in Balmhorna, sem hodil lepo in dostojno po zaznamenovanih potih med Landeckom in Salzburgom. Na vsej turi nisem prišel nikdar 3000 m visoko. To je bila zame, ki cenim gore v prvi vrsti po višini, torej po tisočakah metrov, precejšnja izguba. Navzlic temu mi je ostala ta tura v najlepšem spominu.

Nagla vožnja.

Odkar sem tam pod Velikim Bärenkopfum zagledal na snežno-belih tleh mesto prijatelja Lojza grdo črno luknjo, imam pred nepreгаženimi ledeniki veliko spoštovanje. Zato sem takoj po žalostnem poročilu o »višji sili« spraval švicarski načrt k drugim neizpeljanim načrtom in se lotil novega, ki bi mu bil tudi sam kos. Izbral sem si mesto goljufivih ledenih tal na zahodu, varni, z obilnim minijem prepleskani svet med Salzburgom in Landeckom. Nameraval sem začeti s Kamenitim Morjem (Steinernes Meer) in končati z Gatschkopfum v Lechtalskih Alpah. Pa mi je vreme tako zmešalo štreno, da sem začel mesto pri glavi pri — repu.

Mnogim znancem služim jaz kot vremenik. Tako na primer vselej prerokujejo, kadar grem v gore, da bo dež. Tudi Bohinjci to dobro vedo. Ako je suša, me vedno izprašujejo, kdaj pojdem na Triglav. Aljaž je bil trdno prepričan, da delam dež, kakor čarovnice točo. Nekoč se je pohvalil v družbi svojih prijateljev takole: »Kadar je suša, hodite Vi v procesijah na Brezje, prosit dežja. Jaz pa naredim drugače: Jankota Mlakarja pošljem na Triglav, pa imamo še isti dan dosti dežja, Janko Mlakar in mi.«

Ne morem tajiti. Nekaj resnice je res na tem. Zlasti rado dežuje, kadar se odpravljam v tuje gore. Tisto leto pa, ko sem se odpravljal v Severne Apneniške Alpe, sem trdno mislil, da bom prišel v lepem čez mejo. Pa nisem.

Bila je druga nedelja v juliju. Za čistim, jasnim jutrom je prišlo precej vroče popoldne. Pripravil sem vse za pot in se šel kopat. Kar naenkrat se začno vlačiti črne umazane megle izza Podrte Gore. Ker nisem hotel v Bohinju počakati dežja, sem šel hitro domov, pobral svojo popotno ropotijo in se odpravil proti Bistrici. Pa nisem prišel daleč. Votlo je zagrmelo in takoj nato se je tako krepko pcedilo izpod neba, da sem se moral zateči v lopo cerkve Sv. Janeza. Ko tako vedrim in nevoljno gledam v temnosive oblake, ki so med tem prepregli vse nebo, zagledam avtobus, ki je brzel od Kuka sem

proti hotelu. Potniki so sicer malo pogodrnjali, ker sem s svojim natrpanim nahrbtnikom povečal gnečo, jaz sem bil pa le pod streho.

Na Jesenicah sem čakal celo večnost in pol na brzec. Sprva je bilo na postaji jako živahno in kratkočasno. Od vseh strani so se zbirali turisti, mokri od potu in dežja. Nekateri so bili navzlic temu, da se je luža naredila, kjerkoli so nekoliko postali, prav dobre volje. Drugi pa so zabavljali, ker jih je nedelja tako potegnila. Najprej jih je zvalila v gore, nato pa jih je napojila z vodo, pa še z — deževnico. Tuintam je kdo poskušal peti planinsko himno, tisto: »Kaj nam pa morejo . . .«, pa je ostalo pri poskusu. Kdo bi pač pel, če se ga srajca drži in če teče od njega! Turistke so si ovijale krila. Pametno, vsaj kapalo ni več od njih. Tiste, ki so bile v hlačah, so bile na slabšem. S hlač jim je curljalo po golih kolenih in mečah kar naravnost v črevlje. Privoščil jim nisem, ker bi ne bilo krščansko, ko se vendar štejem med kristjane in v planinah tudi sam nosim kratke hlače. Smilile se mi pa le niso. Ako bi bile toliko previdne, da bi imele tudi krila, bi bile — hlače na suhem; tako pa naj le bodo mokre kakor moški, ker jim hočejo biti v vsem enake, celo v — hlačah.

Kakor sem omenil, je bilo zelo zabavno. Ko pa je zadnji vlak odpeljal zadnje namočene in premočene turiste proti jugovzhodu, je postalo na kolodvoru tiho in dolgočasno. Sedel sem sam samcat za mizo in prisluškoval dežju. Lilo je vztrajno. Bohinjci, ki so že govorili o suši, so mi bili jako hvaležni, da sem se podal na pot. Tudi mene ni dež vznemirjal; saj uči stara izkušnja, da na vsak način pride za grdim vremenom lepo.

Ko sem se drugo jutro pripeljal v Saalfelden, kjer bi bil moral po načrtu izstopiti, sem se spomnil nekega deževnega jutra v Benetkah. Ob petih me je zbudil dež. Čez pol ure sem že sedel v »direttissimo« s trdnim sklepom, da izstopim tam, kjer bo solnce. Peljal sem se noter do Genove. Luže, ki so se pa začele že sušiti, so me zapeljale, da sem si kupil dežnik. Bil sem namreč brez klobuka. Dežnik sem prinesel popolnoma suh domov. Italijanskega dežja niti videl ni.

V Saalfeldnu torej, kjer je lilo, da sem v jutranjem mraku komaj postajo razločil, sem se spomnil tistega deževnega jutra v Benetkah in — dal sem podaljšati vozovnico do Landecka.

»Bom pa tam začel, kjer sem mislil nehati,« sem si rekel in se odpeljal naprej v dež. V Innsbrucku je bilo kljub obilni mōči jako živahno. Ljudje so se prerivali in hiteli v vozove, kakor da jim je sovražnik za petami. Sredi tega vrvenja je vozilo mlado dekle voziček z razno drobnarijo in pelo: »Friei-sches Obst bi-tte, Čo-ko-la-te, Pfeffer-minz, Boon-booons.« Ko sem se lani peljal skozi Innsbruck, je pelo še vedno z istim glasom in vozilo voziček z isto flegmo.

Polagoma so se vozovi napolnili in vlaki so začeli odhajati eden za drugim. Tudi naš se je spustil v dir, solncu — kakor sem upal — naproti. In res, čim višje smo prišli v dolino reke Inn, tem bolj se je svetilo. V Landecku je pa že sijalo solnce. Tu izstopim in počakam osebnega vlaka, ki me je peljal do male postaje Pians, od koder bi se bil moral po načrtu odpeljati — domov.

S postaje grem najprej globoko doli k potoku Rosanna, in na drugi strani zopet visoko gori v vas Pians. Tak začetek ture nikakor ni tako slab, kakor bi kdo mislil. Človek se namreč že v dolini vadi v potrpežljivosti, ki jo potrebuje v gorah v precejšnji meri. Zato me to sicer nepotrebno spuščanje v globino ni motilo, pač pa me je nekaj drugega prav neprijetno presenetilo. Na cesti je ležal prah...

In res, ko sem se povzpел v nekoliko višje ležečo vas Grins, se je jelo solnce skrivati. Od pota ob šumljajočem potoku Gasillbach z lepim pogledom na Parseierspitze in Gatschkopf sem si obetal lepih užitkov, pa sem se zelo zmotil. Oblaki, ki so prišli za menoj, so pobasali vse gore in žuborenju potočka se je pridružil šum, ki ga delajo deževne kaplje, kadar odletavajo od tal. Na planini Boden sem hotel uiti »lepim užitkom ob šumljajočem potoku« v ovčarjevo kočo. Toda v bajti se je tako kadilo, da sem rajši šel zopet na dež. Jaz sem bil namreč vedno in sem še tega mnenja, da je bolje biti moker, pa živ, nego suh in zadušen.

Pravijo, da se pri studencu na Muesmannsruhe divno počiva. Verjamem. Pogled na gore tostran in onstran Rosanne ne more biti napačen; požirek iz bistrega studenca se ti tudi prileže, ako si prišel po vedno napeti, tuintam celo strmi stezi iz Piansa. Toda jaz sem o tej divoti slišal le od drugih. Sam pa sem oblake že prevečkrat videl, da bi jih bil občudoval tam od tega studenca, studenec sem pa itak nosil na sebi, ko je tako lepo curljalo po meni in od mene.

Pod steno, ki na njej čepi Augsburgerhütte, se pot cepi. Naravnost naprej prideš v sklep »Gasillške doline« (mari ni to imenitno slovensko ime?) in iz njega na ledenik Grinnerferner, ki se še z zadnjimi močmi bori za svoj obstanek. Na desno pa zavije pot k koči, kamor sem bil jaz namenjen.

Polagoma se je vreme boljšalo. Deževne kaplje so se izpremenile najprej v babje pšeno, nato pa je jelo prav pošteno mesti. Tako sem na kratki štiriurni poti do kočice doživel vse štiri letne čase in okusil prijetnosti vseh vrst padavin.

Augsburgerhütte (2345 m) ima jako lepo lego, ki se pa uveljavlja le v jasnem vremenu. Jaz nisem imel ne od lege ne od kočice prav nič prijetnega. Krog kočice je hitel sneg zasipati še tiste skale, ki so molele kakor veliki črni madeži iz megle; v obednici je bilo občutno mrzlo. Najbrže se oskrbnici ni ljubilo preveč kuriti peči za

tako pičlo število gostov. Poleg mene je tisto pusto popoldne v koč ubijal samo še en gospod s pomočjo treh dam. Med seboj so se menili v taki nemščini, da jih nisem prav nič razumel.

Iz dolgega časa sem pregledoval svoje zapiske in zapazil, da sem si v Grinsu pozabil ogledati veliko znamenitost. Tam namreč kažejo hišo, ki je v nji stanovala Margareta Širokoustna, kadar je prišla na letovišče. To napako sem nameraval popraviti takoj drugi dan. Sprijaznil sem se namreč že z mislijo, da bom naslednjega jutra šel nazaj v Pians in od tod v — Saalfelden gledat, če se je morda tam zjasnilo.

Ni se še prav zmračilo, ko smo jo že vsi pobrali v »jasli«. Ko sem ogrel posteljo, je bilo v nji še vedno prijetnejše nego v mrzli obednici, čeprav nisem navzlic prevoženi in prečuti noči mogel dolgo zaspati.

Drugo jutro je bilo toliko boljše, da ni padalo. Zato sem opustil misli na Saalfelden. Megle so se leno vlačile po grebenih in pobočjih, iz doline se je slišalo hropenje vlaka, ki se je trudil na strmi progji proti Arlbergu. Snega je padlo sicer precej, pa vendar ne toliko, da bi ne bil mogel slediti pota, ki vodi od koč na Gatschkopf (2942 m). Čim višje sem prišel, tem več je bilo snega in tem bolj me je zeblo. Kmalu se je začela megla redčiti in ko sem prispel po dveurni hoji na vrh, sem bil že iz nje. Pogled proti severu je bil popolnoma prost, čeprav je bilo nebo zastrto z oblaki. Videli so se skoraj vsi znamenitejši vrhovi Lechtalskih Alp.

Z vrha sem prišel po precej debelem snegu zmerno navzdol na škrbino Patrolscharte, ki loči Gatschkopf od komaj sto metrov višje Parseierspitze (3038 m). To »špico« sem sicer imel v načrtu, ker je najvišji vrh Lechtalske skupine, pa sem rajši »spodaj« ostal. Moral bi globoko doli v meglo na Grinnerferner in od tod zopet navzgor po 200 m visoki, mokri, s snegom zameteni steni. Moče sem imel že več ko preveč; zato sem si zaželel v bolj suhe kraje in sem se obrnil proti severu.

S škrbine vodi takozvani »Spiehlerweg« po mnogih ovinkih v Memmingerhütte. Najprej je treba po precej strmem pobočju doli na Patrolferner. Pot je zavarovana z žico in s klini, ki pa jih je sneg skrbno zadelal. Ko ogledujem svet, zapazim ozko gaz, ki so jo naredili štirje črevlji. Dva sta šla tja, dva pa nazaj. Takoj jo mahnem posledeh, pa me niso daleč pripeljale. Gaz se je namreč kmalu nehala in spoznal sem, da sta bila to samo dva črevlja, ki sta poskusila, kako bi se prišlo doli, pa sta se vrnila.

Počasi in previdno grem naprej, ker so mi klini, ki so tuintam radovedno gledali iz bele odeje, kazali, da je svet kolikor toliko kočljiv. Žico sem kar sproti kopal izpod snega. Včasih je šlo lahko

in hitro, včasih pa težko in počasi. Pa saj se mi ni nikamor mudilo. Ura je bila komaj devet. Do Elbigenalp, kjer sem nameraval prenočevati, sem pa imel samo še dobrih sedem ur. »Fant, torej le počasi in previdno«, sem si dejal in pazljivo tipal s cepinom po snegu, kje bi bila kaka varnostna priprava skrita.

»Tukaj pa le pazita; previdnosti ni nikdar preveč«, je opozarjal moj prijatelj Lojze na ploščah pod Staničevim Domom svoja dva tovariša in isti hip je že ležal na tleh z zlomljeno nogo. Prav tako sem tudi jaz takrat, ko sem si najbolj priporočal pazljivost, zagrešil veliko neumnost.

Pod seboj sem zagledal kos žice, ki je vablivo gledala iz snega. Na polovici pota do nje je moel precej velik stožčast kamen iz snežene odeje. Mesto da bi ga bil potipal, če trdno stoji, sem se mu pa kar slepo zaupal. Ko sem se ga oprijel, da bi se spustil do žice, se je še on — spustil. Zato se je pa to »spuščanje« izprevrglo v naglo, čeprav ne posebno veselo vožnjo, ki se je končala neposredno nad vhomom v žleb, ki sega, pretrgan od precejšnjih skokov, noter do ledenika. Posrečilo se mi je namreč, da sem se oklenil trdne skale in se tako ustavil. Počakal sem samo še toliko časa, da je utihnil moj tovariš klin, ki se je z glasnim treskanjem »spuščal« od skoka do skoka doli na ledenik. Potem sem se previdno spravil na noge. Kostí so bile cele, tudi obleka. S kožo se pa ne morem tako pohvaliti. Nad desnim očesom sem se moral med potjo precej butniti, ker mi je kri kapala v debelih kapljah na sneg. Desna roka je dobila precejšnjo prasko, leva pa nekoliko manjšo. Tudi noge so dobile svoj del, ker so me na kolenih in piščalih precej skelele.

Treba se je bilo na vsak način zakrpati. Ker je bil pa prostor, ki sem stal na njem, nekoliko neroden za tako imenitno opravilo, sem krpanje odložil na poznejši čas. Samo kri sem si ustavil s snegom, da mi ni kapljalo od čela.

(Dalje prih.)

Jožef Z a z u l a :

Štirideset let z nahrbtnikom

(Dalje.)

Iz tega življenja me je spravilo »prijateljsko« pismo v Ljubljano. Nerad sem se odločil, toda »višji« oziri so mi grozili, da obsedim, če ne bi ubogal. Prijatelj mest nisem bil nikoli, ker je za uradnika bolje na deželi nego v središču. Med kolegi je veljala trditev, da so v Ljubljani najveljavnejše osebe čvrsti poročniki; uradništvo pa šele od svétnika dalje. Pa tudi ti gospodje so imeli že dorasle otroke in so posečali družbo bolj radi otrok, kakor radi sebe.

Zato sem bil v Ljubljani bolj osamljen nego na vrhu Nanosa. Resnično sem se družabno udeještoval v Škofji Loki, Vipavi, Idriji in na Dolenjskem; v Ljubljani sami pa me je videla le kaka mala gostilnica, kamor so me spravili prijatelji na dobro kapljico. Velike zabave raznih društoev so me odbijale, ker nisem imel ne znancev, ne denarja, ne časa. Da, tudi časa ne! Edino na pustni torek sem si bil privoščil nekaj četrting »Pod skalico« in prišel v sredo z zmernim zaspancem v pisarno; a prav takrat me je čakalo toliko sitnega dela, da ga še danes pomnim.

Za planinstvo takrat Ljubljana ni bila pripravna; kako naj se vozim na Gorenjsko, ko večkrat niti na nedelje in praznike nismo bili prosti, gotovo pa dva dni zapored nikoli. »Merodajni faktorji« so bili namreč takrat — kakor dandanes — mnenja, da uradnik ne sme biti nikoli toliko prost kakor delavec, ki je vse njegovo, kar je rdečega v koledarju; kajti nedeljsko in prazniško delo še nikoli ni bilo nič vredno! Večina se je torej vozila nedeljske popoldneve nekaj postaj ven iz mesta; toda za izlet iz vagona v gostilno in iz gostilne v vagon enako nisem maral; zato sem bil kar vesel, ko sem odšel l. 1898. na Dolenjsko. Na deželi so bili bolj modri in se za nedeljsko delo niso brigali.

VI.

Zgoraj sem omenil lepe ceste po Vipavski dolini; a bile so lepe ne le po dolini, temveč po Krasu sploh. Zato sem, umevno, kljub ljubezni do gora veliko kolesaril in, z aparatom na krmilu, iskal lepih slik, ki jih ni primanjkovalo. Za kratek čas sem dnevno dovršil pred pisarno 10—15 km, po pisarni pa tudi 20—30 km; zato se mi je julija l. 1896. posrečilo doseči (z a m e lepo število) tisoč kilometrov v e n e m mesecu: Trst, Videm, Postojna, Ljubljana—Trbiž—Gorica, Col—Idrija in vsakdanje poti Št. Vid—Ajdovščina, brez dopusta seveda, porabivši nedelje in praznike, poleg dnevnega izvenpisarniškega časa.

Toda takratni kolesarji kljub lepim cestam niso imeli dovolj! Zgradili so kilometre dolge trotoarje, da ni bilo ne prahu, ne blata. Teh pa se je oprijelo občinstvo, celo mlekarice; če je vozeči se kolesar ugovarjal, so n j e g a ošteli in se je o n umaknil, ljudje pa so se oblastno šetali po kolesarski stezi! Zato je polagoma ta kolesarski »priboljšek« izginil; saj je dokazal, kako malo vpošteva občinstvo javno nobleso.

Aprila 1898. sem torej prišel v Z a t i č i n o n a D o l e n j s k e m, kjer sem razvil amatersko fotografsko delovanje za pogorske panorame.

Zatičina je prosvetno-zgodovinsko zanimiv, pokrajinsko pa precej enoličen kraj. Podnebje je ugodno, ker ondi uspeva še trta in je bil nad samostanom najsevernejše ležeči vinograd.

S stališča planinca se Dolenjska ne more zdaleka meriti z Gorenjsko, a ima vendar dovolj privlačnih objektov. Imenujmo le nekatere!

Obolno 600 m (pri Zatičini), v zvezi s sosednimi vrhovi, nudi najobširnejšo ponaravo naših — slovenskih — planin; čez letodni je ni bilo neporabljene prilike, da nisem bil gori v najrazličnejših dnevni urah. Ker se mi je končno zdelo nerodno, prenašati aparat gori in doli, sem ga spravil pri kmetu na vrhu hriba. Neke viharne noči se zbudim doma in zaskrbi me, kaj bi bilo, če leseno poslopje pogori; hitro sem stopil od Zatičine dve uri proti severu, da sem vzel aparat domov, zlasti ker je bilo nestanovitno vreme. Končno se je delo posrečilo, a nekaj mesecev pozneje je ob vihri udarila strela v hišo, in poslopje na Obolnem je do tal pogorelo. Posestnika sem pomiloval, zase pa sem bil vesel, kajti panorama Slovenske Planine je tedaj že visela v sobi SPD v Ljubljani kot prvo darilo. (Glej Plan. Vestnik 1928., št. 2.)

Poleg Obolnega je lep dolenski razglednik Primskovo 592 m, kamor prideš udobno od raznih strani; sicer pa ga posečajo tudi romarji. — Blizu Primskovega, skoraj sredi Dolenjske, je razvalina Šumberk 539 m: kar je za Gorenjsko Smlednik, je za Dolenjsko Šumberk. — Pri Novem Mestu je notranjski Predjami sličen grad. — Posebnost Dolenjske pa je Krška dolina, od izvira do izliva. Amaterji naj si jo privoščijo! Krka pri Krki, Krka pri Zagradcu, Krka pri Soteski in cela vrsta drugih točk. Krka je zanimiva kot — nadaljevanje Ljubljanice. Dokler ni prodrla Sava do Zidanega Mosta, je bilo barje globoko jezero in voda je v okolici Boštanja prehajala v Dolenjsko porečje; in ko je Sava že tekla proti vzhodu, je prag pri Ljubljani zadrževal Ljubljanico, oziroma jezero, da je samo teklo dalje proti jugu. Današnji površinski zadržki naj čitatelja ne motijo, ker vode danes zelo nizko teko! Končno je med Pijavo Gorico in Krko še polno nerazkritih podzemeljskih jam, ki bi marsikaj pojasnile. (Plan. Vestnik 1928: »Notranjski Snežnik in problem njegovih voda.«)

VII.

Omenjene posebnosti Dolenjskega so mi omogočile zlasti veliko delati z aparatom; to sem storil tem rajše, ker je SPD ob tistem času jelo ob vodstvu prof. Macherja razpisovati amaterske nagrade in uprizarjati amaterske razstave. V resnici se mi je posrečilo dobiti tri leta povrsti vselej prvo darilo: pisalni pribor in dve diplomi, ki sta še danes na steni v mojem stanovanju v neprijeten spomin na čase, ki se nikoli več ne povrnejo (1898.—1901.). Kajti: kakor se mirno spominjaš srečno prestanih nesreč, tako nekako otožno misliš na zdavnaj minole dni zadovoljne mladosti. Pogled na diplome mi kaže podpise Orožen, Macher: na oba imam važne

spomine. Prvi je bil naš prvi predsednik SPD, drugi moj nekdanji profesor in pozneje naklonjen znanec; obema veljaj planinski pozdrav v večnost!

Moje razstavljene slike so predstavljale različne partije z Dolenjskega, dalje slike iz Idrijskega rudnika in zadnje leto meter široko in dva decimetra visoko panoramo »Slovenske Planine«. Končno, seveda, tudi planinske podobe iz drugih krajev; saj se je sčasoma različnih fotografskih posnetkov nabralo za tri albume.

Kakor je primerno, po skalnatem Gorenjskem sklepati geološke primere, tako je zanimivo po Dolenjskem in Notranjskem primerjati biološke slučaje. Dva taka slučaja sta školjka in človeška ribica.

Ko sem živel v Logatcu, smo lovili ribe in rake; za vabo smo jemali črve in školjke. Takrat se nisem brigal, odkod prihajajo školjke; pozneje pa sem pričel na to misliti. Logaščica namreč ponice v spodnjem Logatcu in, ako greš v Gradišnico (prirodni jaček ob železnici Logatec—Planina), zapaziš v neki podzemni dvorani slap: to je ponicejuča Logaščica. Nemogoče je torej, da bi se živali zanesle v imenovani potok in, seveda, najmanj školjke. Ker so torej v Logatcu školjke, so, degenerirane, ondi ostale še od onih časov, ko je bilo naše vodovje zvezano med seboj po jezerih. Podobne primere v večjem obsegu imata Kaspi, Bajkal in druga vodovja.

Drugi slučaj je človeška ribica v Viru pri Zatični. Nekdaj smo mislili, da je človeška ribica le v Postojnski jami. Ni res! Tudi jame na drugih celinah (Amerika) jo imajo; toda kako je prišla v Vir pri Zatični, ki ni z nobeno vodo zvezan? Tudi tukaj velja zgornja domneva, da so živali ostale iz onih časov, ko so še skupno živele v skupnem kotlišču.

Iz obeh slučajev spoznamo neizmerno starost in življenjsko odpornost organizmov, četudi so se po odcepitvi dalje po svoje razvijali, kar vidimo zlasti pri človeški ribici, o kateri nekateri trde, da je ostala sredi metamorfoze. Takih primer živalstva in rastlinstva je pri nas obilo in bi se, trdim, izplačalo, ko bi mesto praznih debat prej za taka vprašanja naše domovine porabili življenja dragoceni čas.

(Dalje prih.)

Obzor in društvene vesti

O zimskem sportu na Pohorju

Široke planote Pohorja, povprečno vedno v višini 1000 m do 1500 m, so postale pravo torišče zimskega sporta, posebno smuštva, ki je zdaj prodrlo kar v ves narod. Velika opora so mu koče Pohorskih podružnic Slov. Plan. Društva, ki so vse vso zimo oskrbovane. Pot je utirala Mariborska podružnica SPD, ki je ustanovila poseben zimsko-sportni odsek; pridružila se ji je Ruška podružnica in v soglasju z njo delujejo tudi ostale. — I sportni klubi so raztegnili svoje delovanje na smuštvo.

I. Zimsko-sportni odsek Mariborske podružnice SPD.

Ta odsek je prej ko slej na čelu zimsko-sportnega pokreta na Pohorju. Tu poročamo v pregledu o pretekli sezoni do konca januarja t. l.

Rednih članov šteje skupaj nad 200, od katerih je nad 150 verificiranih. Predsednik odseka je Božidar Gajšek, številni odbor (19) sestoji iz navdušenih smučarjev.

V lanski sezoni so bile sledeče tekme:

1.) Dne 11. jan. 1931. klubska tekma s startom in ciljem pri Klopnem vrhu. Startalo je 11 senjorjev, 16 juniorjev in 12 dam. Klubski prvak za sezono 1930/31 je bil Tonček Priveršek, juniorjev prvak Vodenik Emil, od dam je prva Dolinšek Ela.

2.) Kavarnar Strehar je daroval našemu odseku krasen pokal kot prehodno darilo za skupinski tek. Pri prvem tekmovanju dne 15. febr. 1931. si ga je priboril naš odsek v prehodno last eno sezono. Zmagovalna skupina je bila sestavljena tako: Priveršek, Mušič in Dolinšek Mirko. Pri tej tekmi je startalo vsega skupaj 9 skupin, t. j. 27 tekmovalcev.

3.) Dne 18. jan. 1931. se je vršila podsavezna tekma, pri kateri je tudi naš odsek pomagal. Startalo je naših članov okrog 30, plasirala pa se je edino Dolinšek Ela, ki je dobila prvenstvo MZP. Ostali naši, in sicer najboljši, so se občutno poškodovali.

4.) Šaljivo tekmo smo priredili 22. marca 1931. pri Mariborski koči. Te tekme se je udeležilo okrog 75 tekmovalcev. Na predvečer tekme se je izvolila Miss Pohorje (gdč. Smiljana Senjorjeva). To je edina tekma, ki je bila aktivna.

5.) Leta 1932. pa: 17. jan. klubska tekma na 18 km, skupno s S. K. »Maribor« in S. K. »Maraton«; nato 17. febr. skupinska za Streharjev pokal in po snežnih razmerah šaljiva pri Mariborski koči. O teh se bo še poročalo.

Izleti: Dne 25. jan. 1931. krmarska vožnja s Klopnega vrha čez Vitanjske bajte v Mislinje; dne 8. febr. krmarska vožnja s Klopnega vrha v Ribnico; dne 24. in 25. maja izlet na Peco; dne 21. junija izlet na Jezerski vrh k Ribniški koči; dne 19. julija s Klopnega vrha čez Črno jezero v Slov. Bistrico; dne 26. julija izlet iz Ruš po riži do Klopnega vrha; dne 5. decembra prvi smuški izlet k Ribniški koči.

Tečaji: V svrhu propagande za naše Pohorje smo izdali 1500 tiskanih prospektov. Na eni strani je prva smuška karta o Pohorju, na drugi strani navodila za naše tečaje, vmes pa posnetki naših planinskih koč. Te prospekte smo razdelili po celi naši državi.

Priredili smo sledeče tečaje:

1.) Visokoalpinski tečaj od 4.—14. aprila 1931. na Korošici. Vodil ga je Drofenik, udeležilo se ga je 7 dijakov ob naši podpori.

2.) Pri Mariborski koči pod vodstvom g. Tavčarja iz Ljubljane. Pomagal mu je Mušič. Prijavilo se je 80 udeležencev; od teh samo iz Zagreba 66.

3.) Da uvedemo Ribnico tudi v propagando zimskega sporta, smo sklenili prirediti smuški tečaj v Ribnici. Vse sobe, ki so bile kurljive, smo zasegli, tako da smo imeli v Ribnici vsega skupaj 56 tečajnikov. Učil je g. Kodela iz Celja, pomagal pa Priveršek. Ta tečaj je bil namenjen zlasti zagrebškemu klubu »Makabi« (46 članov).

4.) Tečaj pri Pisniku je vodil g. inž. Rungaldier; udeležilo se ga je 22 tečajnikov, od teh 14 Zagrebčanov.

5.) Tečaj pri Ribniški koči: vodil ga je g. Drofenik. K temu tečaju se jih je prijavilo 23, od teh 19 Zagrebčanov, tako da je v vseh teh tečajih posetilo Pohorje nad 160 Zagrebčanov.

6.) Nameravali smo prirediti tudi tečaj pri koči na Klopnem vrhu. Toda nismo uspeli.

Za svojega poverjenika v Zagrebu smo izbrali g. Kralja, kateremu je uspelo, da je govoril v zagrebškem radiju o naših tečajih. Gosp. Kralj je skrbel za vso reklamo v hrvatskih dnevnikih; v njih so bile priobčene razne slike naših koč, zlasti nove Ribniške koč. Posrečilo se mu je, da mu je ilustracija »Svijet« v novoletni številki dala na razpolago celo stran, kjer je priobčil informativen članek o jugoslovanskem Davosu — našem Pohorju. V Glasniku saveza bankovnih, osiguravajočih, trgovačkih in industrijskih uradnikov je izšel propaganden članek o Pohorju. Uspehi take propagande so vidni. Saj so pred kratkim iz Novega Sada povpraševali za tečaj pri Ribniški koči.

V svrhu propagande razstavljamo tudi posnetke naših planin v Mariboru in v Zagrebu, istočasno na 4 različnih mestih.

Razstava na Zagrebškem zboru. — Na predlog g. Kralja smo sklenili, da l. 1931. razstavimo prvokrat posnetke o Pohorju na Zagrebškem zboru. Gosp. Kralj je s posredovanjem tamošnjega ravnatelja »Putnika«, gosp. Dragumanovića, preskrbel brezplačni prostor, in to cel paviljon, kjer smo razstavili 43 krasnih povečav. Vso razstavo je aranžiral osebno g. Kralj; ukusno je opremil paviljon z našimi planinskimi markacijami in s smrekovimi vejicami; njegova soproga pa je ves čas razstave dajala vsem potrebna pojasnila o Pohorju. Razdeljevali so se tudi prospekti o naših kočah, ki mu jih je dala naša podružnica na razpolago. Kako potrebna je taka razstava in kako malo znano je še bilo naše Pohorje, dokazuje dejstvo, da so nekateri Zagrebčani bili v dvomu, da li se more Pohorje posetiti brez potnega lista, češ, da je na avstrijski meji... — Paviljon si je ogledala tudi naša kraljica, ki je želela razna pojasnila in se je pohvalno izrazila o naših krasotah. — Skušali bomo tudi pri prihodnjem ZZ razstaviti fotografske posnetke o našem Pohorju in razstavo še bolj izboljšati.

1.) Foto razstavo v Mariboru je priredil naš foto-klub. Potrebni material je dala na razpolago brezplačno tvrdka Kodak. Vsega skupaj je bilo razstavljenih 228 povečav. Razstavili so: Vales, Cizelj, Pič, Kovačič Jože in Oti.

Predavanja: Še lansko sezono smo priredili predavanje dr. I. C. Oblaka: »Od Labe do Spreeve.« — Otvoritveno uvedenje je bilo predavanje o Pohorju dne 11. novembra 1931. Predaval je g. Vales. To propagandno predavanje name ravamo prirediti tudi v drugih mestih. Sledilo je predavanje »O krasotah Julijskih Alp« g. Šviglja iz Ljubljane dne 2. decembra 1931. Dne 15. decembra je predaval Cizelj o Zimskem čaru Savinjskih Planin, Pohorja in Julijskih Alp; dne 26. januarja 1932. pa g. Koranek z Dunaja »Die weisse Bernina«. Vsa predavanja so bila dobro obiskana.

Zavetišče pri Ribniški koči je odsek oskrboval z zadovoljivim uspehom tudi preko minulega poletja ter ga z zasilno ureditvijo Ribniške koč izročil v oskrbo podružnice v mesecu oktobru. V jeseni je odsek v Ribniški koči že opremil tri sobe s popolno, udobno opremo (devet postelj), in to iz sredstev, ki jih je odsek nabiral že tekom let pri kegljaških večerih, prirejenih le v prid opreme Ribniške koč.

Razmerje odseka napram drugim sorodnim društvom v Mariboru je korektno, z nekaterimi prav prijateljsko.

Odsek je tudi v minulem letu zbiral vremenska poročila iz vseh planinskih postojank Pohorja in jih je objavljal po mariborskih, ljubljanskih in zagrebških dnevnikih ter z radiopostajami v Zagrebu in Ljubljani, pa tudi z oglasi v raznih izložbah.

II. Mariborski smučarski klub.

Ta je priredil od 25. dec. do 31. dec. 1931. na Pohorskem Domu smuški tečaj. Drugi tečaj je priredil istotam od 1. jan. do 7. jan. 1932; tretjega je organiziral od

17. jan. do 24. jan. 1932. v Št. Lovrencu. Vsakega teh tečajev se je udeležilo okrog 30 oseb. Tečaje je vodil g. Forstnerič.

Skupno s S. K. »Železničar«, »Maribor« in »Sokolom Ruše« je dne 17. jan. 1932. priredil klubsko tekmo na 12 km pri Ruški koči. — Dalje je organiziral 24. januarja 1932. vztrajnostno tekmo na 50 km s startom in ciljem pri Ruški koči. O teh tekmah so poročali dnevnik.

»V kraljestvu Zlatoroga«, film Turist. Društva »Skale«, ki sta mu libreto sestavila pisatelj Juš Kozak in predsednik »Skale« prof. Janko Ravnik, in v katerem so izvršitelji glavnih vlog plezalci Drogenik (»Gornik«), Miha Potočnik (»Klemen«), Joža Čop (»Roban«) in Francka Sodja (»Liza«), se je prvič izvajal ob jesenskem velesojmu v Ljubljani (premijera v soboto, 29. avgusta 1931); nato se je prepustil inozemstvu (Poljska).

Od 15. januarja 1932 dalje se je uprizarjal v grajskem kinu v Mariboru. Otvoritvena predstava je zato pomembna, ker je za njo tajnik »Skale«, g. Kham, imel uvodno predavanje, iz katerega posnemamo te-le glavne odstavke:

„Turistovski klub »Skala« stopa s svojim filmom »V kraljestvu Zlatoroga« iz tihega, dosedaj neopaženega svojega delovanja v najširši krog ne samo naše javnosti, ampak tudi javnosti preko naših meja...

Alpinistiko so gojili Slovenci v predvojni dobi v zelo redkih, a zato tembolj častnih izjemah. Nismo imeli tokrat organizacije, ki bi izključno sistematično gojila alpinizem. Slovensko Planinsko Društvo, ustanovljeno kot nacionalna planinska organizacija, je moralo voditi velike borbe za svoj obstoj, v nacionalnem, pa tudi gospodarskem oziru. — Že se je bilo bati, da bodo tujerodci osvojili s svojimi turami vse naše stene in vrhove. Vojna je deloma napravila temu konec, deloma pa porajajoči se alpinisti naše mlade generacije. Začetek tega delovanja je temeljil na zelo primitivnem tehničnem znanju. Svoje delo so morali podvojiti; da bi ga pa strnili v popolno enoto, so ustanovili l. 1921. Turistovski klub »Skala«. Prvi predsednik je bil Stane Tominc; a takoj drugo leto klubovega obstoja je prevzel vodstvo sedanji predsednik in častni član prof. Janko Ravnik, čigar največja zasluga je obširno klubovo delovanje in izvršitev tega filma. Z ustanovitvijo »Skale« se je začela sistematično gojiti alpinistika; tehnično znanje se je vedno bolj izoblikovalo.

Niso pa »Skalaši« samo s plezanjem vršili svoje delo; del njihovega doživljanja v prosti naravi so dokumentirali še na drug način, in sicer s foto-kamero. Izgotavljali so diapozitive v foto-amaterskem odseku našega kluba in kmalu smo videli na belem platnu krasote našega alpskega sveta, ki so bile spremljane s strokovnim predavanjem. »Skala« pa ni ostala s svojim delovanjem v mejah naše domovine; iskala je stikov v inozemstvu in je dosegla, da so se v mnogih večjih mestih prirejela predavanja o naših Alpah z diapozitivi, katere je dal na razpolago klubov foto-amaterski odsek. Odlični prijatelj našega kluba, dr. Julius Kugy, je predaval s klubovimi diapozitivi o Julijskih Alpah v vseh mestih Nemčije, kakor tudi v Švici, na Češkem, Holandskem in v Avstriji. Tudi v Ameriki so se vršila predavanja, za katere je dala »Skala« potrebni projekcijski material. Na Dunaju so se potom dr. Prusika prirejela s klubovimi diapozitivi skioptična predavanja.

»Skalaši« se pa niso zadovoljili samo s tem, da so s skioptičnimi slikami opozarjali domačina in tujca na krasote slovenske zemlje; nadedli so si nalogo, da izgotovijo film, ki bo v živi sliki ilustriral visoko stopnjo našega alpinizma, pokazal nenadkriljive krasote naših vršacev, romantiko tihih dolin in delo našega kmeta ter bo obenem gospodarsko-industrijska revija v propagandne svrhe. S skromnimi sredstvi, kakršne je »Skala« imela takrat na razpolago, smo kupili l. 1928. snimalni kino-aparat starejšega tipa znamke »Ertel«. Aparat smo poslali

v tovarno, ki nam ga je prenovila in izpopolnila z vsemi tehničnimi pridobitvami zadnjih let, tako da smo bili nad vse pričakovanje zadovoljni.

Pričeli smo s prvimi poizkusnimi posnetki. V temnici pri rdeči luči smo se prepričali, da smo na pravi poti. Misliti je bilo treba na širše organiziranje dela. Najtežji problem je bilo kritje predvidenih izdatkov. Nabiralni akciji v krogu naših znancev in klubovih prijateljev, kakor tudi pri oblastih in privatnih podjetjih smo morali posvetiti vso pažnjo. Dohodki so bili v primeru s predvidenimi izdatki minimalni; v tem razmerju smo izvrševali nove nabave. Ni bilo misliti, da bi tehnične rekvizite, razen snimalnega in kopirnega aparata, dobavili iz inozemstva; izgotoviti smo jih morali, povečini v lastni režiji in po naših načrtih, pri ljubljanskih obrtnikih. Tako smo pričeli z izdelovanjem filma.

Po točno zasnovanem libretu smo pričeli s snimanjem posameznih scen. Določena je bila filmska ekspedicija, ki se je mudila v poletnem času v Julijskih Alpah. Lépo dolžino traku smo bili že izgotovili, ko se je eden izmed treh v filmu nastopajočih igralcev, tov. Mirko Kajzelj, težko ponesrečil v steni Prisojnikove Glave. S tem so bili »Skalašci« postavljeni na prvo trdo preizkušnjo vztrajnosti pri filmskem delu. Vse z omenjenim tovarišem izgotovljene snimke smo morali ponoviti nanovo z drugim igralcem; dovršitev dela se je s tem za 1 leto zavlekla. Bile pa so še druge hude težkoče, ki jih je bilo treba premagati pri snimanju filma. Kolikokrat se je pripetilo, da se je moral operatér za eno samo sceno, trajajočo v filmu nekaj sekund, povzpeli po trikrat in tudi štirikrat na vrh, da je končno vendarle ujel zaželjeno panoramo v pravi ali vsaj zaželjeni luči v kino-kamero. Delo je bilo združeno tudi z nevarnostmi; posebno pri plezalnih scenah je operatér dostikrat imel težje stališče nego plezalci sami: privezan na vrv, viseč ob steni, je moral vršiti svojo težko službo. Naš tovariš prof. Ravnik, ki je sam vršil operatorska in režiserska dela, je bil vztrajen in žilav kakor redko kdo. Z nasmeškom na licu in s podvojeno energijo je bodril tovariše, ki so mu stali zvesto na strani.

Laboratorijska dela pri razvijanju in kopiranju filma, kakor tudi pri izgotavljanju teksta, so zahtevala še posebej mnogo truda in vsestranske pazljivosti. Vse se je izvrševalo v večernih urah, večkrat pozno v noč, ker so tovariši preko dneva morali iti za svojim poklicem.

V takih in sličnih okoliščinah je nastajal naš film — nastal je — in se je tudi dovršil. To ni samo alpinsko-propagandni film, to je visoka pesem velike ljubezni do rodne grude. Film si bo priboril odprto pot v svet, tam naj razkrije krasotne čare naših gor, razodene naj tujim narodom, da živi ob vznožju teh vršacev zdrav in kremenit rod.“

Tako se je reklo; tako se je že zgodilo in se še bo.

Dr. Julius Kugy, Arbeit — Musik — Berge. Ein Leben. München. Bergverlag Rudolf Rother. 8°, 380 str. Cena (v platno vez.) RM. 6'50, broš. RM. 4'—. — Leta 1925. je izdal dr. Kugy, dotlej kot pisatelj znan le iz posameznih člankov botanične in planinske vsebine, svojo prvo veliko knjigo (»Aus dem Leben eines Bergsteigers«), s katero se je dvignil namah med prve klasike planinskega pisateljevanja. To knjigo je spisoval, kakor zdaj izvemo, od leta 1916. dalje med vojsko, pravzaprav v vojski, v kateri je — vedno na fronti — služil kot planinski veščak v najtežavnejših časih.

Prva knjiga je strogo planinska; v njej spoznavamo gore naravnost kot prave — osebnosti, dočim se o osebnosti pisatelja, ki je bil za nas do te knjige nekaka mistična prikazen, govori le na enem mestu v kratki opombici; neznatni drobci so po knjigi raztreseni. V novi, drugi, knjigi pa dobimo odgovor na vprašanja, ki smo si jih po svoji človeški radovednosti pri čitanju prve knjige stavljali o Kugyju samem kot človeku v njegovi domačnosti, izven planinske opreme. Kakor v kakem

filmu duhov se razvija pred nami potek življenja tega izrednega moža od rojstva (19. julija 1858.) do danes. Vse izvemo iz njegovega življenja, a vendar ta obsežna knjiga ni njegov životopis. Ne. Vsaka potezica iz življenja je poduševljena, ovita je v bajno kopreno srčne plemenitosti in trdno sklenjena z nepretrgljivo vezjo modrosti. Životopisni podatki so le vrstica, na katero so nanizani ti biseri srca, duše, uma, modrosti. Prva knjiga je bila gloria in hosana, druga pa je benedictus; prva je zahtevala drugo, a osnovo drugi tvori prva; prva gre v širino, druga v globino, prva je pred vsem planinska, druga v planinstvu univerzalno človeška, humanitetna. Zato je tudi prva polna slik, druga nima niti ene; samo na ovojnem listu je osebna slika dr. Kugyja samega, s srebrnim vencem belih las, pa brez zveste njegove pipice v ustih.

V svoji novi knjigi označuje dr. Kugy vsebino in bistvo svojega življenja z »delom, glasbo, gorami«. Nenavadna je ta skupina, kakor je dr. Kugy sam nenavaden človek, edinstven svoje vrste; a če se umislimo v svet in ko smo prečitali knjigo, moramo priznati, da ima dr. Kugy prav, ko ob koncu svoje knjige (str. 373) ugotavlja: »Delo, glasba, gore, to je trojica, s katero se da živeti.« S to trojico pa je dr. Kugy res živel in se izživel do skrajnosti, toda ne s kakimi izbruhi, izgredi, recimo ekscesi, ampak s klasično umerjenostjo in z umno usmerjenostjo plemenitega, odkritega, kljub gosposki naravi vedno skromnega zemljana, ki je baš kot zemljan sicer vedno računal z realnimi razmerami, kojega udejstvovanje pa je bilo stalno pod vodstvom ali — če hočete — kontrolo čustvene poezije in visoko stremeče romantičnosti. — Tako je v njem oživotvorjena harmoničnost v življenju in dejanju, kakor jo bomo v združitvi onih treh činiteljev — dela, glasbe, gora — težko še kje našli. Kar virtuozen pa je način, kako naš pisatelj riše ob svoji osebi in svojih doživljajih pristnost globokih resnic in pravobitnost človeškega občutja; knjiga zahteva resnega bralca; doraslega moža sili k samopreizkušnji, mladeniča in mladenko pa k izmodrovanju in — kolikor jima je dano — k posnemanju.

Na prvem mestu stoji dr. Kugyju delo. Brez dela ni bil nikoli; že kot dijak se je poleg svojih študij (bil je vedno odličen dijak) resno pečal z rastlinstvom, ki ga je privedlo v gore — leta 1875. je bil prvikrat na Triglavu — in se je temeljito pečal z glasbo. Komaj pa je postal doktor prava, je po nenadni očetovi smrti prevzel vodstvo njegove veletrgovine in jo je dvignil do mogočnega procvita, dasi ni čutil nagnjenja k trgovstvu, a zavedajoč se svoje dolžnosti napram trdkri in napram svojem. Pri vseh skrbeh realnega življenja pa je še našel časa, da je vsak dan po nekaj ur igral na svojo orgle, ki si jih je postavil v cerkvi mehtaristov, kjer še zdaj stoje, in za svoje veleture od Triglava do Mont Blanca. Seveda, za kavarne in gostilne ni imel časa (str. 265). Vendar, nad vse so mi bile gore, »brez njih ne morem živeti« (str. 127). Ko pa se vprašuje, kakšna je pač zveza med glasbo in med gorami (str. 217), kak je medsebojni vpliv, mora priznati, da tega ne ve; samo toliko ve, da ga je pravir obeh, poezija in romantika, obvaroval pretiravanj. Iz tega se je rodila in idealno razvila njegova usmerjenost, ki najde povsod pravo stališče in primerno besedo, ki odkrije in pove resnico, a nikogar ne žali, ampak ga razume in pouči. Pri vsej svoji planinski spretnosti ni bil nikoli »planinski akrobat« (str. 366); postal je sijajen glasbenik (poglavji o J. S. Bachu in Palestrini sta nedosežno globoki), a odklanja virtuostvo in se s smehom obrača od modernega sportstva v glasbi (str. 358/9). On, zastopnik klasične »spoštljive šole« planinstva (str. 317), vidi nerad, kako se gore napadajo in premagujejo s kladivom in klini in kako se pri današnjih plezalskih problemih uveljavlja lastni »jaz«; pa vendar ne zakriva resnice: »Kateri planinec se pač čuti popolnoma prostega, da bi si ne želel ugleda in alpinističnega sijaja?« Najbolj programatično pa je, se mi zdi, svoje vzvišeno stališče napram planinam in planinstvu izpovedal, ko pravi (str. 105/6): »Naša modrost napram goram mora biti ta, da k njim prihajamo in

od njih odhajamo vselej z veselim smehljajem na ustnicah; pohajamo v gore, da tam živimo, ne pa umirat. Na njihovi ogromni pozornici je prostora za veseloigre, igrokaze in pretresujoče tragedije. In kaj mnogokrat stoji veseloigra tik ob žalostigri, smeh tik ob joku, jadu in solzah! Današnji alpinizem je ubral nova, nikoli zaslutena, predrzna pota. Toda čim bolj se oddaljuje od dušnega in duševnega, ki bodi z njim vedno spojeno, čim ostreje se poudarja sredstvo za namen, čista tehnična in materialna plat v planinstvu kot samonamen, tem bolj, se mi zdi, se bližamo preobratu. Kajti vsako pretiravanje pelje v zadnjih posledicah z nezmotljivo sigurnostjo do prespoznanja in do popravka... In ob visokih ciljih, ki nam jih kažejo gore, se ne smejo nikdar pozabiti še daleko višji cilji, ki nam jih stavi življenje. Saj mora alpinizem, če ga prav razumemo, biti šola za to življenje; življenje pa stoji v zapovedujoči višini nad njim.

Blaga uvidevnost in neskončna srčna dobrotla usposablja dr. Kugyja, da zna z vsakim bitjem ravnati na način, ki zbuja in za vedno vzdržuje razmerje medsebojne ljubezni. To se počituje v idealnih odnošajih v rodbini (»nič ni svetejšega nego pravi oče in prava mati«, pravi na str. 359), s »klasično« pestunjo in kuharico Urško (str. 17), z različnimi domačimi živalimi, ki jih nam stavlja pred oči s spisi, kakor jim svetovno slovstvo skoraj nima para: to so mačka Muc z grlico (str. 67), psiček Toni (str. 143), opica Benjamin (str. 245) in kolonija svizcev (str. 293). Kakor v domačem krogu, tako tudi zunaj: dr. Kugy se je (gl. str. 104), občujoč s planinci in še posebno s svojimi vodniki — potokazi, vselej skušal vglorbiti v miselnost naroda in kraja, ki so mu pripadali. Saj pravi o Slovencih: »Ali moreš nad vrhom Triglava videti pravi sijaj gloriije, ako ne veš, kako zre Slovenec tja kvišku k svoji sveti gori?« Zato je tudi mogel izmed vseh vodnikov najbolj vzljubiti našega, svojega Andreja Komaca, tega »krasnega sokola Trentskih planin« (str. 345), »ljubljenca mojega srca« (str. 262). Neizrečeno rad pa ima tudi naše sedanje mlade plezalce in plezalkice — samo da se boji za nje, in jih svari, naj ne mislijo preveč le na izvojevanje zmag (prim. str. 78).

Prva knjiga, iz življenja planince — prvi del simfonije; druga knjiga, življenje človeka dr. Kugyja — drugi del simfonije. Dal Bog, da doživimo dr. Kugy in mi še simfonije tretji del.

Dr. Jos. Tominšek.

»Turistički Dom na Iriškem Vencu u Fruškoj Gori.« — Turističko društvo Fruška Gora u Novom Sadu raspisalo je ovih dana arhitektonski konkurs za izradu idejne skice za svoj Turistički Dom na Iriškem Vencu u Fruškoj Gori. — Dom će biti podignut na visini od 450 m, na jednom od najlepših mesta Venca Fruške Gore, pored glavnog državnog puta Novi Sad—Ruma, nedaleko Državnog oporavilišta, i zadovoljice davnašnju potrebu ne samo Novog Sada i okolnih mesta nego i svih onih koji ma iz koga razloga turistički i naučno obilaze našu lepu Frušku Goru.

Utakmica je opšta i pravo učešća imaju svi jugoslovenski inžinjeri i arhitekti.

Članovi Ocenjivačkog suda biće gg.: dr. Ignjat Pavlus, društveni predsednik; Velimir Sp. Vujić, načelnik Banske uprave; dr. Milorad Popov, javni beležnik i član društvene uprave; ing. Milan Cvejić, viši gradj. savetnik Banske uprave; arh. Djordje Tabaković, sekretar Inžinjerske Komore; ing. Slavko Vukajlović, društveni gradj. savetnik; Gaja I. Gračanin, društveni glavni sekretar.

Rok za podnošenje skica jeste 15. mart 1932 godine, 18 časova. — Skice se podnose na adresu Društva Fruška Gora, Novi Sad, Kralja Aleksandra ulica, broj 21. — Nagrade su predviđene: prva u iznosu Din 5000.—, druga u iznosu Din 3000.— i treća u iznosu Din 1500.—. Društvo, sem toga, zadržava pravo otkupa nenagradjenih skica uz cenu od 1000.— dinara po elaboratu. —

Nagradjene ili otkupljene skice biće isplaćene u roku od osam dana objave rezultata ocene. — Posle objave rezultata Društvo će u Novom Sadu prirediti izložbu svih prispelih radova.

Situaciju gradilišta kao i ostale detaljne uslove za sastav, podnošenje i otkup idejnih skica, mogu utakmičari dobiti od Društva Fruška Gora u Novom Sadu uz uplatu od 50— dinara.

Obćni zbor Mariborske podružnice SPD je bil dne 19. januarja 1932. Udeležil se ga je tudi predsednik Osrednjega društva, g. dr. Jos. Pretnar. O poteku tega zbora bomo poročali.

Naši slik: Koči na Pesku in na Klopnem vrhu. — Pohorje je neka posebnost v slovenskem gorovju, kakor so danes stvari in razmere. Najbolj je oddaljeno od slovenskega kulturnega in političnega središča, pa vendar ni — državna meja! Moreš ga prekoračiti od katerekoli strani, pa se ne spotakneš nikjer sredi naše zemlje ob mejnik, in prav nič se ti ni treba bati, da te vsak hip ustavi kak nepriljuden graničar in moti tvoje opazovanje in tvoje misli. Pa tudi sicer je Pohorje zanimivo in vredno, da se razširi krog njegovih obiskovalcev. Že zgolj zemljepisne posebnosti in oblike bodo pobudile planinca, vajenega apnenca Julijskih in Savinjskih Alp in Karavank. Res je, poleti nudi Pohorje prej razsežne izprehode nego večje planinske ture; saj komaj v svojem zahodnem delu prestopi višinsko mejo 1500 m, ko začenjajo prehajati gozdnati obronki v »plano« planino. Tudi kakih posebnih gorskih prigod ne doživiš, če izvzamemo morda, da lahko temeljito zaideš v obširnih pohorskih gozdovih ali da ti izpodrsne na ogromnih skalah bobneče Lobnice. Čisto nekaj drugega pa je to gorovje pozimi. Tedaj se pod vplivom snežnih padavin izpremeni krotko Pohorje v pravo alpsko pogorje, za katero je treba priprave in oprave, kakor za vsako zimsko turo.

Sliki nam kažeta dve pohorski koči pozimi. Prva na Klopnem Vrh 1335 m visoko, leži nekako v središču Pohorja in je zategadelj najugodnejše izhodišče za vsakogar, ki želi spoznati vse Pohorje v najkrajšem času. Druga, na Pesku 1382 m visoko, pod Roglo, pa ga bo sprejela, če hoče natančneje spoznati njegov vzhodni del. Važna je ta druga koča zlasti, ker je okoli Rogle in vzhodno od nje eden izmed najlepših smučarskih terenov, kar jih imamo. Sicer pa govorita sliki veščemu očesu zimskega planinca zase.

M.

VSEBINA: Franc Verbic: **Zahodna stena Kranjske Rinke** (str. 25). — Janko Mlakar: **Po zaznamenovanih potih** (str. 29). — Jožef Zazula: **Štirideset let z narbrtnikom** (str. 34). — **Obzor in društvene vesti:** O zimskem sportu na Pohorju (str. 37). »V kraljestvu Zlatoroga« (str. 40). Dr. Julius Kugy, Arbeit — Musik — Berge (str. 41). »Turistički Dom na Iriškem Vencu u Fruškoj Gori (str. 43). Obćni zbor Mariborske podružnice SPD. Naše slike: Koči na Pesku in na Klopnem vrhu (str. 44).

Za uredništvo odgovarja: Janko Mlakar, profesor v Ljubljani. — Izdajatelj: Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani; njegov predstavnik je dr. Josip Pretnar, tajnik TOI v Ljubljani. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani. (Priloge slik tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.)

»Planinski Vestnik« izhaja 12krat na leto in stane v tuzemstvu za celo leto Din 40—, za inozemstvo Din 60—. — Naroča, plačuje, reklamira se pri Osrednjem Odboru SPD v Ljubljani. Rokopisi, sploh spisi in poročila za natis se pošiljajo na naslov: Dr. Josip Tomišek, gimn. ravnatelj v Mariboru.

Koča na Klopnem vrhu

Fot. Tavčar Ivan

Koča na Pesku

Fot. Tavčar Ivan